

DIARI DE SESSIONS DE LA COMISSIÓ DE CULTURA, EDUCACIÓ I ESPORTS DEL PARLAMENT DE LES ILLES BALEARS

DL. PM. 353-1992

Fq.Con.núm. 33/27

VII legislatura

Any 2010

Núm. 43

Presidència de la Molt Honorable Sra. Aina Rado i Ferrando

Sessió celebrada dia 18 de març del 2010

Lloc de celebració: Seu del Parlament

SUMARI

PROPOSICIONS NO DE LLEI:

- 1) **RGE núm. 137/10**, presentada pel Grup Parlamentari Popular, relativa a promoció i valoració dels anglicismes a Menorca. 582
 - 2) **RGE núm. 714/10**, del Grup Parlamentari Socialista, relativa a reconeixement de l'Institut Joan Ramis i Ramis de Maó com a centre educatiu de caràcter històric. 586
-

LA SRA. PRESIDENTA:

Bones tardes, senyores i senyors diputats. Començam la sessió d'avui i en primer lloc demanaria si es produeixen substitucions. Grup Parlamentari Popular? Grup Mixt? No hi ha substitucions.

1) Proposició no de llei RGE núm. 137/10, presentada pel Grup Parlamentari Popular, relativa a promoció i valoració dels anglicismes a Menorca.

Passam doncs al primer punt de l'ordre del dia d'avui consistent en la Proposició no de llei RGE núm. 137/10, del Grup Parlamentari Popular, sobre promoció i valoració dels anglicismes de Menorca.

Per defensar la proposició no de llei intervé, per part del Grup Parlamentari Popular, el diputat Sr. Gornés.

EL SR. GORNÉS I HACHERO:

Gràcies, Sra. Presidenta. El Grup Parlamentari Popular presenta una iniciativa en forma de proposta en aquesta comissió amb l'objectiu d'aconseguir que els anglicismes que són vigents i que s'empraven fins fa poc a Menorca i que encara s'empren puguin ser coneguts, difosos, valorats per tothom.

Intentaré contextualitzar un poquet aquesta iniciativa. Com tots els diputats saben entre 1708 i 1902 Menorca va estar sota el domini de la corona britànica i un breu període de set anys també sota el domini de la corona francesa. Durant aquests anys es varen incorporar, com és normal, durant aquests quasi cent anys es varen incorporar costums, tradicions especialment en forma de jocs, de tècniques fruit del contacte amb els soldats, amb els comerciants, sobretot fruit del contacte amb l'armada britànica i de l'exèrcit anglès que tenia la seva base a Menorca.

Com dic, aquest intercanvi, aquesta convivència de més de cent anys va fer que moltes paraules que feien referència sobretot a termes mariners, paraules que feien referència a productes gastronòmics de begudes, menjars, també hi ha un capítol important en els jocs i com dic també a terminologia d'eines que s'empraven sobretot també en la construcció dels vaixells. Podem esmentar tota una sèrie de paraules com puguin ser: "pinxa", "moguín", "bricarca", "xoc", "avàvol", "berguín", "escrèpel", "escrús", "faitim", "mèrvel", "boinder", "tià" o "quep" que fan referència avui en dia encara a paraules vives ben arrelades i d'ús normal dins la llengua que és pròpia de l'illa de Menorca.

Aquestes -com dic- són paraules vives, però també n'hi ha moltes altres que ho eren i eren d'ús normal dins el català que es ralla a l'illa de Menorca que pel pas del temps s'han abandonat, s'han deixat d'emprar i de qualque manera rauen només a la memòria sobretot de gent gran i sense cap dubte hi ha un cert perill que passin definitivament a l'oblit.

De la importància que tenen aquestes paraules menorquines, catalanes de fet, és que molts d'autors han fet referència reiterada a la importància que tenen. Des d'Àngel Ruíz i Pablo el 1908 passant per Bartolomé Escudero el 1915 o el mateix Francesc de Borja Moll el 1932, Henry Witter el 1943, Antoni Badia i Margarit l'any 53 i sense cap dubte passant també pel *Diccionari català-valencià-balear* més conegut com l'Alcover Moll on es recullen quasi tots aquests anglicismes que s'han transmès des d'aquest període històric.

Com deia, hi ha dos tipus d'anglicismes, els que estan perduts, perduts en el sentit que no són vius dins el parlar dins el rallar habitual normal de Menorca, i d'altres que sí són vius, són ben vius, podem comptar almanco uns quaranta que estadísticament està comprovat que formen part del parlar normal, sobretot expressions tan comunes i tan normals com dir que una persona té un ull "blec" que vol dir que té un ull morat o que això val quatre "penis" en referència a l'antiga moneda britànica o per expressar, per exemple, que hi ha poca gent dins un determinat lloc dir que hi ha "quatre jans i un boi" en referència als mariners i als grumets d'aquells vells temps.

Sense cap dubte fent referència ja d'una forma definitiva als estudis que s'han ocupat d'aquestes paraules hem de citar l'estudi de Vicenç Ortells i de Xavier Campos que l'any 1983 publiquen el que es coneix com el llibre definitiu que recull tot aquest tipus d'anglicismes, els anglicismes que ho són per si mateixos i també recullen l'estudi dels -entre cometes- falsos anglicismes, aquelles paraules que per tradició, per falta de rigor si un vol, s'havien inclòs també dins aquesta categoria de paraules menorquines procedents de l'anglès. Recullen, com dic, els mots, les expressions i els topònims que tenen com a origen el període de dominació britànica. Després de trenta anys, és a dir, fa molt poc aquests autors dins el marc del tricentenari del període britànic de Menorca tornaven a Menorca i tornaven a explicar el fet i l'originalitat d'aquests mots, d'aquestes paraules incloses dins el menorquí.

A una conferència que varen pronunciar sota el títol *Els anglicismes en català de Menorca*, arribaven a la conclusió que aquests anglicismes formen un patrimoni lingüístic extraordinari que cal conservar. Sabem que conservar aquestes paraules està amenaçat per diferents amenaces, són termes alguns d'ells que només s'empren a Menorca i només a una població a vegades molt concreta i que amb el pas del temps cada vegada s'empren manco. Fruit d'aquesta conferència vàrem veure que tal vegada seria interessant poder donar de qualque manera un impuls, una mà d'ajuda perquè no es perdessin aquestes paraules perquè també ens va preocupar el fet que es posés el punt d'atenció sobre el perill que en pocs anys aquestes paraules passessin només a poder consultar-se als llibres i que es perdessin del registre popular de la població.

Continuant aquesta línia vàrem poder fer una sèrie de consultes i hem vist que és ver que el Diccionari Alcover Moll recull un bon grapat d'aquestes paraules tot i que no hi són totes, no surten per exemple la paraula "bèrecs" a cap dels dos diccionaris ni en el normatiu de l'Institut d'Estudis Catalans ni en el català-valencià-balear conegut com l'Alcover Moll. "Bèrecs", com dic, la paraula no hi és, és una paraula que vol dir quarters o casernes militars, una paraula ben viva en els topònims que no es recull la procedència d'aquesta paraula, no és una paraula ben viva i que s'empra de forma comuna com

pugui ser “pidoix” que vol dir en el parlar de Mallorca és grumoll, el “pidoix” és una paraula com dic ben viva, no apareix a cap dels dos diccionaris tampoc no apareix per exemple “estonx” que és la paraula que assenyalava el punt de partida a partir del qual es desenvolupa el joc de “mèrvols”.

De qualque manera hem vist que hi havia una sèrie de llacunes als diccionaris que crec que valdria la pena omplir-les, donar-les a conèixer perquè aquestes paraules vives catalanes, menorquines, com es vulgui dir, formen part del parlar normal i habitual dels menorquins. El *Diccionari català-valencià-balear* recull, és cert, un gran grapat d'aquestes paraules, però en canvi el diccionari normatiu de la llengua catalana no en recull quasi cap i de qualque manera ens sorprèn que es produeixi aquest fet sempre i quan tenguem en compte que aquest diccionari és l'obra de referència normativa pel que fa al lèxic de la llengua catalana.

Seria convenient, al nostre entendre, i atenent la diversitat dialectal de la nostra llengua que aquest lèxic s'incorporés a tots els diccionaris com a paraules catalanes que empenen els menorquins, crec que és un acte de justícia, és un acte que dóna pluralitat, que demostra la diversitat i la riquesa de la nostra llengua, i, com he dit abans, creim que val la pena conservar aquest patrimoni lingüístic bàsicament amb aquestes dues iniciatives, primer promovent el seu coneixement i la seva valoració, és lògic pensar que és una de les maneres que pot garantir la seva pervivència de cara al futur i també incloure, per suposat, tots aquests antics anglicismes en els corresponents diccionaris.

Ja acab, amb aquesta breu investigació no metòdica que he pogut dur a terme he pogut veure també que no només no hi ha aquestes paraules d'origen anglès en aquests diccionaris sinó que n'hi ha moltes altres que són també, per exemple, d'origen francès perfectament arrelades com pugui ser “sacardiu” que és d'origen francès precisament original del segle XVIII o com pugui ser per exemple la paraula “sacari” que fa referència a les parts del calamar.

LA SRA. PRESIDENTA:

Sr. Gornés, és molt interessant, però hauria d'escurçar.

EL SR. GORNÉS I HACHERO:

O la mateixa expressió que s'empra habitualment a Menorca que és “rallar” no surt en el diccionari normatiu de la llengua catalana com la forma de parlar el català de Menorca. Per tant, confiam a tenir el vot favorable de tots els grups parlamentaris per poder desenvolupar aquestes iniciatives. Moltes gràcies.

LA SRA. PRESIDENTA:

Gràcies, Sr. Gornés. Pel Grup Parlamentari Mixt intervé la Sra. Marí.

LA SRA. MARÍ I MAYANS.

Gràcies, Sra. Presidenta. Senyores i senyors diputats. La llengua catalana com totes les llengües en major o en menor mesura presenta un grau de variació interna fruit de la pròpia història. La variació dialectal constitueix un element propi de les llengües vives, totes les llengües vives presenten un grau més o manco elevat de variació dialectal o diatòpica, a aquesta variació dialectal hi contribueixen elements molt diversos: els substrats anteriors, la implantació d'una llengua, els estrats o les influències externes, la pròpia dinàmica evolutiva d'una llengua cap a una altra, etc., vull dir seria explicar la història de la llengua, en l'evolució del llatí cap a les llengües romàniques i no crec que sigui tampoc ara el moment.

Dins la llengua catalana podem observar elements de variació que resulten significatius com a fruit de la pròpia història. Efectivament, quan la resta de les Balears estaven sota el domini dels Borbons durant una època, Menorca formà part durant devers un segle de l'imperi britànic i aquesta presència britànica a Menorca com resulta lògic hi deixà una petjada important en molts d'aspectes, quedà empremta britànica en els camins i vials, en les formes de construcció, en la configuració de la primera cambra de Comerç, etc. La petjada britànica a Menorca ha quedat també clarament marcada en la llengua, avui encara, idè, es conserven tota una sèrie d'anglicismes que forneixen una particularitat específica a les formes dialectals pròpies del català de Menorca i que el Sr. Gornés ha tingut a bé explicar-nos.

Entenem, per tant, que dins l'estudi de la variació dialectal pròpia de la llengua els nivells acadèmics pertinents, el professorat que exerceix a Menorca ha d'ensenyar aquesta característica, ens consta que es fa també a la resta de les Balears i en major o en menor mesura segons el grau d'especialització a tota la resta del domini lingüístic català. Se'ns fa impossible pensar un professorat de llengua catalana per exemple de Formentera o d'Eivissa i que no explicàs el significat del verb “sipar”, per posar un exemple.

Per tant, atenent aquests arguments trobam encertat i entenem que la proposició que ens fa el Sr. Gornés és del tot acceptable quant al punt 1 i pensam que forma part del més elemental sentit comú a l'hora de tractar l'anàlisi de la variació dialectal del català de Menorca, conèixer els anglicismes de l'illa ens forneix una informació més detallada i precisa de la variació dialectal del conjunt de la llengua catalana. De tota manera donam suport a aquest punt 1, però també deixant clar i matisant que confiam o que aquesta diputada confia plenament amb els professionals de l'educació que en els nivells que pertoca ja ensenyen les característiques pròpies del català de Menorca, del català d'Eivissa, del català de Formentera o del català de Mallorca. Per tant, no voldria que en cap moment hi hagués o es pogués derivar cap tipus de desconfiança cap a aquests professionals de l'educació.

Quant al punt 2, llegint atentament el punt 2 entenem que aquest punt 2 quedaria inclòs dins el punt 1 és on s'insta el Govern, diu: “insta el Govern de les Illes Balears a promoure el coneixement, la valoració d'aquests antics anglicismes de Menorca amb l'objectiu...”, per tant entenem que dins les accions que pot dur el Govern entre d'altres pot ser instar la Universitat, instar els estaments que pertoquin perquè hi hagi

aquesta inclusió dels anglicismes dins els diccionaris. També vull recordar que una de les accions que es podrien dur a terme com a Govern és aprofitar el Congrés Internacional de Toponímia que tindrà lloc l'any que ve a terres de parla catalana per fer òbviamment una ponència d'aquests anglicismes de Menorca, crec que seria el lloc ideal i per tant passariem segurament, sense cap dubte, a formar part del llegat del Diccionari Alcover Moll que té la missió de recollir totes aquestes particularitats.

Per tant, en aquest punt 2 tenint en compte una mínima perspectiva ecolingüística, podríem pensar que conservar aquesta variació interna de qualsevol llengua des d'aquesta perspectiva ecolingüística seria positiu o semblaria encertat, però entenem que de diccionaris n'hi ha de molts tipus, que no és el mateix incloure aquests anglicismes i repetim dins el Diccionari Alcover Moll, dins el gran diccionari Alcover Moll, recordem que és l'obra lexicogràfica més important d'Europa en recopilació de tota aquesta varietat, com la pertinença a un diccionari general de la llengua, els diccionaris generals de la llengua es caracteritzen per això, perquè són generals i per tant no inclouen totes aquestes particularitats. Per tant, entendrïem que aquest punt 2, des del nostre punt de vista, és sobrer i que quedaria inclòs dins el punt 1 i per tant no hi votariem a favor.

Moltes gràcies.

LA SRA. PRESIDENTA:

Gràcies, Sra. Marí. Pel Grup Parlamentari BLOC per Mallorca i PSM-Verds el Sr. Alorda té la paraula.

EL SR. ALORDA I VILARRUBIAS:

Gràcies, Sra. Presidenta. Podré aportar poques coses noves ja en aquest debat, en primer lloc per part del nostre grup felicitar i celebrar la iniciativa del Grup Parlamentari Popular que es faci de la riquesa dialectal, precisament això, una riquesa no un argument secessionista intentant evitar el nom de la llengua i que les paraules més pròpies d'un indret o d'un altre no han de servir per separar sinó precisament per enriquir, per tant, crec que a més contribueix a l'estimació i a la fondària d'estimació que podem tenir de cara a aquesta llengua i a nosaltres ens semblarà per tant molt positiu encertar-hi. No coincidim ben bé que les variants territorials dialectals coincideixin exactament amb l'illa, com pareix que hi ha una certa doctrina científica dins el Partit Popular que ho planteja, però en qualsevol cas no entrarem en l'exposició de motius i sí a valorar positivament aquesta riquesa.

Per tant, el primer punt que el que pretén, entenem, és posar en valor, transmetre a la societat, a les autoritats, a la societat en general, l'interès, la riquesa que representa utilitzar aquestes paraules. El Sr. Gornés es referia estrictament als anglicismes, però també ha fet referència als gal·licismes i a altres particularitats del català de Menorca que s'han de preservar i a nosaltres ens pareix molt positiu.

El segon punt, en canvi, aquesta concreció sobre els diccionaris crec que no està molt ben resolta. Aquesta idea que totes les paraules hagin d'estar a tots els diccionaris, crec que no està ben expressada arreu, aquest interès que tots els diccionaris..., va ser una sorpresa per a mi, li ho confés, quan vaig començar a usar diccionaris, trobar-me que no totes les paraules que jo utilitzava hi eren. Evidentment, no totes les paraules de les Rondalles, però tampoc les obres de Pitarra. Comentava amb el Pare Colom, quan va fer el glossari sobre el buidat de paraules que utilitzava Ramon Llull, que moltíssimes de les paraules del glossari de Ramon Llull no formen part avui dels diccionaris. I s'han de valorar, hi ha una tasca important que serveix també per entendre l'etimologia, per entendre d'on surt i la nostra riquesa, però el diccionari és un determinat instrument.

Els que depenen d'editorials doncs dependrà de les dimensions i de la comissió lingüística que el treballa i amb quin interès ho fa, però sempre amb criteris científics per posar o llevar paraules; i el normatiu va fent un sedàs, em consta que amb la paraula "rallar" hi ha hagut aquesta discussió, no sé si ho va presentar López Casanovas o la numerària Aina Moll, però hi ha hagut sempre paraules que hi entren o que no hi entren, ben igual que el castellà, vostè recordarà que Cela anava sempre amb centenars de paraules que volia entrar, hi havia membres de la Reial Acadèmia més conservadors que no volien que hi entressin tantes paraules, unes entraven i unes altres no. Com es feia net i costa dir-ho així, perquè clar un diccionari no és allà on es recullen totes les paraules, maldament no tinguin ús perquè s'hi puguin trobar i actuar de museu, no és aquesta la funció; i paraules que per desús, o perquè la riquesa del món agrari, d'una determinada producció ha canviat pels hàbits socials van desapareixent, no de l'existència erudita, però sí dels nostres diccionaris.

Pretendre que ara hi hagi com una consigna política que ens reunim aquí, com deia el Sr. Gornés, en un primer estudi com el que puguem fer nosaltres i intentem aclarir quines són les que han d'anar o no han d'anar dins els diccionaris, jo crec que és una tasca que no ens correspon. Sí traslladar, em sembla bé, a la Universitat, a les autoritats, perquè valorin, que la societat a través del Parlament, a través dels representants del poble consideren que és molt valuós aquest patrimoni i que el tinguin molt present, amb tots els instruments, per exemple en unitats didàctiques jo quasi ho trobaria més adequat, servir i garantir que hi hagués aquesta sensibilitat a l'ensenyança, però estrictament als diccionaris creim que no és adequat i en aquest moment no li donarem suport.

Se m'ocorren tantes coses que podríem aclarir i demanant als diccionaris a nivell polític, avui recordava aquella improvisació de la Sra. Aido amb els "*miembros y miembras*"... No vull ni qüestionar si s'ha de introduir o no als diccionaris, perquè no som jo qui ho ha decidir i no em vull ficar ara allà on no em correspon. Però precisament aquest tipus d'inquietuds, d'improvisacions, crec que han de circular, hi ha d'haver articles, hi ha d'haver opinió. Els diputats, naturalment, han de tenir una opinió i l'han d'expressar al respecte, però al final qui passarà el sedàs han de ser les autoritats científiques, en el nostre cas la UIB, que està coordinada amb l'IEC per treure el normatiu; i cada editorial que té autoritats realment sensibles. L'altre dia, López Casanovas com a membre de l'IEC feia un article, almanco a diaris de Mallorca, amb un anglicisme que

per cert també explicava. Com també hem seguit el Sr. Orell, que ha tengut actuacions, com s'ha comentat aquesta conferència, però que és una persona respectada dins l'IEC.

En qualsevol cas, voldríem que expliquessin si podríem trobar un consens, el nostre argument és senzillament de matís respecte d'aquest apartat. Però sí que ens semblaria bé i celebrarem tots els anglicismes menorquins que s'introdueixin en els diccionaris, si qui troba que hi han de ser així ho han valorat, nosaltres estarem encantats.

Moltes gràcies.

LA SRA. PRESIDENTA:

Gràcies, Sr. Alorda. Per part del Grup Parlamentari Socialista intervé l'Hble. Diputada Sra. Rita.

LA SRA. RITA I LARRUCEA:

Moltes gràcies, Sra. Presidenta. Bones tardes, senyores diputades i senyors diputats. A la proposició no de llei del Grup Popular veim dues parts que per a nosaltres són diferenciades, una part és l'exposició de motius i l'altra les propostes concretes. La primera no la compartim tant, en canvi la segona sí, però amb matisos, com seguidament exposaré i com també han dit els diputats que m'han precedit en l'ús de la paraula.

Coincidim en el text de la proposició no de llei del Partit Popular, que el devenir històric de Menorca, que va estar en possessió dels britànics durant 100 any, va incorporar paraules i expressions que es varen integrar en la forma de parlar dels menorquins. Paraules algunes de les quals encara són ben vives i d'ús corrent en la població. D'altres, que varen ser introduïdes en aquest mateix moment varen desaparèixer, no per desídia de les autoritats competents o perquè hi figuessin o no als diccionaris, sinó perquè feien referència a objectes o a pràctiques que també han entrat en desús i amb ells, per tant, les paraules que els donaven nom. Açò passa amb molts d'objectes o eines que s'utilitzaven en oficis, per exemple el de sabater que tenien moltes paraules angleses i que o bé han desaparegut perquè ja no s'utilitzen o perquè simplement s'han modernitzat simplement les tècniques que s'aplicaven. Algú ens podrà dir que actualment es continuen important anglicismes a la nostra llengua catalana o castellana, o a la inversa. Però açò únicament és un exponent de la vivesa o de la vitalitat d'una llengua i de la societat que la parla i que fa que es vagi modificant a mesura que es modifica també la societat.

Però el cas dels anglicismes que provenen del segle XVIII a Menorca, crec que tenen unes altres característiques i és que aquestes paraules, cada vegada manco paraules, és cert, en opinió de qui els parla formen part del patrimoni immaterial dels menorquins i com a tal pensam que certament s'han de conservar. Jo diria que és una qüestió patrimonial. Ja ho va entendre així el Diccionari Alcover-Moll, com s'ha dit aquí, que incorpora moltes d'aquestes paraules. Dic açò perquè no estaríem d'acord amb el Partit Popular sobre aquelles múltiples iniciatives que ha presentat i que signifiquen que la valoració d'aquestes modalitats insulars pensam que poden ser en detriment de la unitat de la llengua. En molts de casos s'ha donat a entendre d'aquesta manera, per exemple quan es proposava també adaptar els llibres de text a les modalitats

lingüístiques de cada illa, etc. Curiosament en molts d'aquests casos sempre surten els exemples de la quarantena d'anglicismes del segle XVIII, però altres particularitats que també té la llengua que es xerra a Menorca, com per exemple l'ús de l'article literari en moltes paraules i que no passa a altres illes, nosaltres deim: la catedral, el camp, el cel, la mar, etc. Però açò mai ha sortit a les peticions del Partit Popular.

Ens trobaran sempre quan parlam de conservació de patrimoni històric de caràcter immaterial i, com a tal, en la nostra opinió s'han de considerar també els anglicismes de Menorca. Pensam que s'ajusten a allò que preveu l'article 67 de la Llei 12/98 del patrimoni històric de les Illes Balears, que considera com a tal els usos, costums, comportaments, coneixements i activitats pròpies del poble de les Illes Balears. Però aquí ens trobam davant d'una altra disjuntiva, qui té la competència en aquest camp? Si parlam de patrimoni històric la competència l'hauria de tenir el consell insular; si parlam de política lingüística la competència la té el Govern de les Illes Balears; però si parlam d'estudi i de protecció d'aquesta modalitat, açò ho té encomanat, tal com ja hem dit en diverses ocasions, a la Universitat de les Illes Balears.

És per aquest motiu, senyor portaveu del Grup Popular, que voldria que poguéssim fer una esmena a les seves propostes que modificaria lleugerament aquestes dues i que en el nostre entendre s'adequaria també millor a la normativa existent, entre d'altres al mateix Estatut d'Autonomia, que estableix en el seu article 35 que la institució oficial consultiva en tot allò que es refereix a la llengua catalana és la Universitat de les Illes Balears.

Per altra banda, també s'ha explicat aquí que és difícil que el Govern de les Illes Balears tengui competències en la introducció de paraules en els diferents diccionaris, en el normatiu és l'Institut d'Estudis Catalans.

Per tant, jo demanaria a la presidenta, si fos tan amable de donar-nos cinc minuts de recés per poder pactar una esmena a aquest text de les propostes.

LA SRA. PRESIDENTA:

Demana el recés en aquests moments? Ha acabat la seva exposició?

LA SRA. RITA I LARRUCEA:

Sí.

LA SRA. PRESIDENTA:

Hi ha inconvenient per part dels altres portaveus? Per tant, faríem cinc minuts de recés per tal d'arribar a un acord.

LA SRA. PRESIDENTA:

...han arribat a un acord?

EL SR. GORNÉS I HACHERO:

Sí, gràcies, Sra. Presidenta. Just per...

LA SRA. PRESIDENTA:

Un momentet, Sr. Gornés.

Senyors diputats, senyores diputats, tornam començar aquesta sessió. Per tant els preg una mica de silenci i el Sr. Gornés té la paraula.

EL SR. GORNÉS I HACHERO:

Fa un moment hi havia un poc de "berious", que deim, o un poc de revolta, però, sí, Sra. Presidenta, hi ha un acord. Just m'agradaria fer dues reflexions arrel dels comentaris dels meus companys.

Nosaltres entenem que està bé que les institucions, el Govern, les institucions públiques en definitiva, dins els seus respectius àmbit de competència en política lingüística, que facin el possible per difondre i per promoure aquestes paraules i les categories que els corresponguin. Són paraules catalanes, de profundes arrels menorquines, i crec que seria un acte de justícia incloure-les dins els corresponents diccionaris, especialment en el diccionari normatiu de la llengua catalana.

Per tant no és una proposta en absolut secessionista, Sr. Alorda, i com deim no volíem crear una situació conflictiva amb aquest..., tenim un "estonx", tenim un punt de partida. Estic content perquè al final no hem fet "fàitum", no ens hem barallat, ni hem tret els "dèvils" a dins, no hem tret els dimonis, i és hora de promoure un "berguin", un tracte, un pacte, i deixar que aquestes paraules ocupin el lloc que els correspon en els diccionaris.

Jo estic segur que "baienbai", més tard o més prest, veurem aquestes paraules, com dic, en els diccionaris.

La proposta d'acord en el primer punt crec que quedaria talment, i el segon punt quedaria modificat d'aquesta manera, diria: "El Parlament de les Illes Balears insta la Universitat de les Illes Balears, en col·laboració amb el Govern de les Illes Balears, a promoure la inclusió de tots els antics anglicismes menorquins dins la lexicografia de la llengua catalana actual amb l'objectiu d'eixamplar el coneixement sobre la riquesa dialectal de la llengua catalana", o "de la llengua", és igual, per no repetir tant...

Li faré arribar el text ara mateix.

LA SRA. PRESIDENTA:

Sí, faci arribar el text, si li sembla, i per tant, pel que puc entendre, aquesta proposició no de llei seria aprovada per assentiment. És així, senyors portaveus?

Idò queda aprovada per assentiment.

2) Proposició no de llei RGE núm. 714/10, del Grup Parlamentari Socialista, relativa a reconeixement de l'Institut Joan Ramis i Ramis de Maó com a centre educatiu de caràcter històric.

Tot seguit passam al segon i darrer punt de l'ordre del dia d'avui, corresponent a la Proposició no de llei RGE núm. 714/10, del Grup Parlamentari Socialista, sobre reconeixement de l'Institut Joan Ramis i Ramis de Maó com a centre educatiu de caràcter històric.

Per tal de defensar la proposició no de llei intervé per part del Grup Parlamentari Socialista la diputada Sra. Rita.

LA SRA. RITA I LARRUCEA:

Gràcies, Sra. Presidenta. Senyors diputats, senyores diputades, els primers instituts de segon ensenyament es van anar constituint a Espanya sobre escoles o seminaris molt més antics al voltant dels anys 1836 i 1857, en general vinculats a ordes religiosos i amb la intenció de crear un esglaó intermedi entre l'ensenyament primari, destinat al poble més pla, i l'universitari, destinat a la noblesa i al clericat. L'any 1857 es promulga la coneguda com a Llei Moyano, que regula l'ensenyament a Espanya i l'organitza en tres nivells: l'ensenyament primari, el secundari o mitjà i el superior. Com tots vostès saben aquesta llei va estar vigent més de cent anys.

Quant a la fase de l'ensenyament que ens ocupa, la Llei Moyano establia l'obertura d'instituts de batxillerat i escoles normals de magisteri en cada capital de província. Actualment encara existeixen entre 50 i 60 instituts d'aquella època. És la Llei Moyano la que determinarà de manera decisiva els béns patrimonials de caràcter moble que encara molts conserven, perquè ordena l'ús i l'adquisició de materials didàctics i científics amb l'esperit d'arrelar el procés d'ensenyament aprenentatge, atès que estipulava que les institucions d'educació secundària havien de comptar amb biblioteca, gabinet d'història natural, jardí botànic, laboratori de física, laboratori de química, laboratori de fisiologia i higiene i d'agricultura.

És així que en general tots els instituts denominats històrics tenen una problemàtica molt similar, per la qual cosa s'ha constituït no fa massa anys una xarxa nacional d'instituts històrics, es fan també jornades anuals a diferents llocs de la geografia nacional, i les conclusions d'aquestes jornades poden ser consultades fàcilment per internet. Però també és cert que cada un d'ells, cada institut, té la seva particularitat, perquè el seu fons històric és el resultat d'anys de feina i d'influències molt diverses que comporten una col·lecció única quant a la seva composició i personalitat. No podem parlar de dos centres educatius idèntics, cada institució és excepcional quant als objectes, llibres o documents acumulats al llarg de la seva història.

A les Illes Balears en tenim tres, d'aquests instituts: el Ramon Llull de Palma, creat el 1832; el Joan Ramis i Ramis de Maó, del 1864; i el Santa Maria d'Eivissa, del 1868. Com poden veure a les nostres illes no se'n va fer un a la capital de la província sinó que, atenent les característiques geogràfiques del nostre territori cada illa va lluitar per tenir-ne un de propi. Cadascun d'ells presenta actualment una problemàtica diferent. L'institut Ramon Llull, per exemple, ja no conserva béns mobles perquè els va derivar cap a arxius i biblioteques públics i al Museu d'Educació d'Inca, però està situat a un edifici catalogat i té uns altres problemes. La biblioteca de l'IES Santa Maria d'Eivissa té documents que daten de finals del segle XIX, llibres, revistes, enciclopèdies, etc., diapositives de vidre, i també té un llibre de registre de matrícula més antic que és de 1929, etc.

L'exposició de motius de la proposició no de llei que ens ocupa diria que ja és prou explicativa del que es pretén, que és considerar l'especificitat d'aquests centres d'ensenyament que tenen caràcter històric, i concretament la de l'institut Joan Ramis i Ramis de Maó. Quan dic considerar m'estic referint a fer visible el ric llegat de què disposen, i posar damunt la taula la necessitat de conservació d'aquell llegat i la seva transmissió a les futures generacions, i per açò faré un poc d'història d'aquest centre, i crec que és important fer un poc d'història perquè aquesta és demostrativa de l'esforç local per a l'educació dels seus ciutadans i ciutadanes, de la importància que a la nostra illa es va atorgar a l'educació. Els béns que ara conserva l'institut Ramis i Ramis són el testimoni material d'aquest interès, són en definitiva testimonis que poden explicar una època de la nostra història.

L'ensenyament a Maó a inicis del segle XIX estava a càrrec dels ordes religiosos dels franciscans i els carmelites, ordes que van desaparèixer. La iniciativa d'implantar ensenyament secundari a Maó data de 1813, un intent que va ser fallit a causa de la manca de recursos econòmics. Finalment, a càrrec de l'Ajuntament de Maó, que ja havia dedicat els seus esforços a la creació i el sosteniment de l'Escola Nàutica l'any 1855, i després d'algunes sol·licituds no ateses, aconseguiren l'any 1864 fins al 1869 la implantació d'un col·legi privat de segona ensenyança dependent de l'Institut Provincial de Palma i ubicat al desamortitzat convent de Sant Francesc. A partir de 1869 ja depenia directament de la Universitat de Barcelona, i no serà fins a l'any 1911 quan, com a resultat de la mobilització popular, va ser incorporat ja a l'Estat i a córrer les seves despeses a compte de l'Estat. A partir d'aquest moment l'ajuntament dirigirà els seus esforços a estendre l'educació a la classe obrera, per utilitzar la mateixa terminologia de l'època, i el 21 de gener de 1919 acordà la creació de l'escola municipal d'arts i oficis, la Mestria, però açò ja és una altra batalla que farem un altre dia.

Tornant a la nostra iniciativa, què és el que conserva el Joan Ramis i Ramis? Aquest institut compta amb una biblioteca de 20.000 volums, 500 d'ells anteriors al segle XX. Hi ha llibres científics, humanístics, de cultura clàssica i de literatura universal, un important fons menorquí en primeres edicions. Com exemple també citarem la *Botànica pràctica* de Lineo de 1784; una primera edició, també, de les cent que existeixen al món del *Die Balearen*; l'*Atlas marítimo español* de 1789, de Tofiño, que havia pertangut a l'Escola Nàutica; etc. A l'arxiu es conserva tota la documentació de l'Escola Nàutica, des de

1855 a 1869; també hi ha els discursos inaugurals, les memòries, els inventaris, els expedients de tots els alumnes, exàmens d'ingrés, etc., i té també material didàctic de laboratori de l'Escola Nàutica: un galvanòmetre de 1869, tubs lluminosos de Geissler de principis del segle XX, etc.

Tot aquest valuós patrimoni és ignorat actualment per la població. Es troba en dependències inadequades i custodiat per l'equip directiu, que sap de pedagogia i de la seva matèria concreta, però no de biblioteconomia, arxivística, museologia, etc., i em diran vostès: "Per què no fer com altres i portar la documentació històrica a l'arxiu públic, els llibres a la biblioteca i el material didàctic i el mobiliari al Museu d'Educació d'Inca?". Idò aquí em permetran que citi les conclusions de les segones jornades d'instituts històrics celebrades a Tenerife l'any 2008. Diuen: "*El fondo patrimonial que poseen los centros públicos de enseñanza tiene un gran valor histórico, artístico, científico y didáctico, además de sus vínculos de identidad con la sociedad, y como tal requieren un tratamiento singular que debe seguir vinculado a las instituciones docentes que lo albergan*". És a dir, totes aquestes col·leccions perden part del seu valor quan són descontextualitzades. Nosaltres consideram que aquest patrimoni ha de ser utilitzat com un recurs didàctic més en el seu lloc d'origen.

També vull deixar constància aquí que aquesta iniciativa política no és nova. Ara farà un any en el Congrés dels Diputats es va aprovar una proposició no de llei que demanava un pla d'actuació específic en col·laboració amb les comunitats autònomes per recuperar, protegir, posar en valor i divulgar el patrimoni educatiu d'aquests instituts. Aquesta iniciativa va comptar amb el suport de gairebé tota la Cambra després que fos acceptada una esmena del Partit Popular que concretava alguns aspectes que hauria de tenir el pla. Ara nosaltres el que pretenem és que, a més d'aquest pla, es reconegui l'institut Ramis com a institut històric i la seva especificitat, i que es portin a terme unes accions determinades i concretes perquè aquest centre, atès que prest s'han d'afrontar obres d'ampliació..., perdonin, unes accions determinades i concretes per a aquest centre, atès que prest d'han d'afrontar obres d'ampliació. En darrer lloc demanam que aquest fons didàctic sigui reconegut com a col·lecció museogràfica, categoria prevista a la Llei de museus de les Illes Balears per a aquells conjunts estables de béns mobles amb rellevància o valor cultural, tècnic o científic conservat per una persona física o jurídica que, sense reunir les condicions pròpies de museu establertes per aquesta llei, s'exposen al públic per a la seva contemplació de forma permanent, coherent i ordenada.

És per totes aquestes raons que, senyors diputats i senyores diputades, els demanam el vot favorable a aquesta proposició no de llei. Gràcies.

LA SRA. PRESIDENTA:

Gràcies, Sra. Rita. Passam ara al torn de fixació de posicions, i pel Grup Parlamentari Mixt intervé la Sra. Marí.

LA SRA. MARÍ I MAYANS:

Gràcies, Sra. Presidenta. Senyores i senyors diputats, consideram del tot adient que es tengui cura del propi patrimoni històric, per molt que en determinats casos passi desapercebut malgrat tenir-lo relativament a prop.

És lògic que als centres educatius amb més anys d'història a les nostres illes, com ocorre arreu, hi hagi molts elements que amb un valor desigual formin un conjunt considerable. En algunes ocasions certament els instituts que tenen més de cent anys d'història, com és aquest cas en concret de l'institut Joan Ramis i Ramis de Maó, poden albergar autèntiques joies i ser desconegudes tant pel conjunt de la població com fins i tot per les persones dedicades a l'estudi de la història. Qui sap exactament què hi pot haver en el fons de la biblioteca d'instituts que duen anys i anys de funcionament? Perquè es pugui saber què tenim a l'abast, sobretot perquè els investigadors puguin analitzar aquests materials, és necessari fer tota una sèrie de passos de manera acurada i racional, d'acord amb els procediments més adequats. Perquè això sigui possible, en primer lloc cal que es reconegui el fons dels centres amb més d'un segle de funcionament com a llegat històric de les Illes Balears. Així mateix constitueix un element important en la caracterització dels centres que tenen aquest tipus de llegat el fet mateix de tenir-lo. Les ressonàncies neoclàssiques de l'institut Joan Ramis adquireixen encara més solera si tenim en compte que s'hi alberga un fons documental que pot ser d'importància per al conjunt de l'illa de Menorca i per al nostre país en general. Es tracta, idò, de posar en valor l'esmentat llegat històric i de divulgar-lo un cop s'hagi impulsat el pla necessari per tal de recuperar-lo.

No fa falta dir, per tant, que d'acord amb el que planteja el punt 4 és necessari que el fons documental de l'institut Joan Ramis i Ramis compti amb uns espais adequats per a la seva catalogació, estudi i conservació, i segons quin tipus de documentació de material bibliogràfic s'ha de conservar en unes condicions específiques, i això requereix entre altres coses uns espais adequats.

D'acord amb el punt cinquè no es tracta de condicionar-ho tot plegat només per a la conservació dels documents dels fons, sinó que sobretot, i com ha explicat la portaveu proposant, es tracta d'aconseguir que la gent els pugui consultar, que estiguin per tant a l'abast dels investigadors i de tot el conjunt de la societat, especialment del poble de Menorca. Així mateix també trobam del tot lògic que es reconegui per part del Consell de Menorca el fons històric de l'Institut Joan Ramis com a col·lecció museogràfica.

I, bé, finalment he de dir que per totes aquestes raons òbviament votarem favorablement als sis punts que ha presentat el Grup Socialista. Moltes gràcies.

LA SRA. PRESIDENTA:

Gràcies, Sra. Diputada. Pel Grup Parlamentari BLOC per Mallorca i PSM-Verds no hi ha intervenció. Per tant passarem al Grup Parlamentari Popular. Sr. Gornés, té la paraula.

EL SR. GORNÉS I HACHERO:

Gràcies, Sra. Presidenta. Hem de qualificar com una bona iniciativa aquesta proposta que ens presenta el Partit Socialista en un capvespre molt menorquí, per altra banda. Tot el que sigui recuperar el patrimoni històric, difondre'l i valorar-lo tindrà la nostra consideració, com no pot ser d'altra manera.

Sense cap dubte, i ho ha explicat molt bé la diputada, l'institut Joan Ramis i Ramis té una llarga història. Tots els que ja tenim una certa edat d'una o altra manera l'hem viscut i n'hem participat, i sabem que conforma un centre educatiu pioner a les nostres illes. S'ha esmentat d'una forma molt detallada quin ha estat el procés històric amb el qual s'ha conformat aquesta col·lecció, no hi entraré, però sí que volia ressaltar el pes, la importància històrica del contingut que allotja entre les seves parets aquest institut. La biblioteca de 527 volums, el gabinet de física i química, el gabinet d'història natural, el gabinet de geografia, el propi arxiu, i els documents originals de l'Escola Nàutica de 1855 fins als nostres dies, és a dir, tota la correspondència, els exàmens, els inventaris de material, les memòries acadèmiques..., és a dir, tota aquella documentació que ha anat generant aquest centre conforma sense cap dubte un llegat que cal conservar i llegar en les millors condicions possibles cap al futur.

Entenem que el reconeixement de la col·lecció com a col·lecció museogràfica per part del consell insular li acabarà de donar l'empara legal que necessita, i entenem que és una iniciativa encertada.

Així i tot no em puc resistir a dir també que, tot i la bonança d'aquesta iniciativa, l'institut Joan Ramis i Ramis també té altres tipus de llacunes que de qualche manera s'haurien d'afrontar tard o prest. Al nonat mapa escolar de Menorca del 2006-2011, que es va confeccionar durant l'anterior legislatura, de qualche manera ja es contemplava la reforma i l'ampliació de l'institut Joan Ramis i Ramis, i de fet se'l qualificava o se'l prioritzava com a urgent. El projecte, fet per l'IBISEC, consistia en la construcció de sis aules noves i precisament un recinte per allotjar aquest arxiu històric que, com dic, es guarda en aquest institut. Per tant de qualche manera si es pogués acabar d'arrodonir aquesta iniciativa amb la consecució de les obres dels espais necessaris per poder gaudir amb tota l'amplitud de la paraula d'aquests béns, evidentment la iniciativa acabaria de ser rodona. Esperam, per tant, que el Govern de les Illes Balears, la Conselleria d'Educació posi fil a l'agulla i que de qualche manera es puguin escometre aquestes obres necessàries per a un institut, com dic, que fa honor a la seva història. Moltes gràcies.

LA SRA. PRESIDENTA:

Gràcies, Sr. Gornés. Sra. Rita, vol la paraula.

LA SRA. RITA I LARRUCEA:

Gràcies, Sra. Presidenta. Les meves paraules han de ser d'agraïment a tots els grups per donar suport a la iniciativa. Li vull dir al Sr. Gornés que coneixem aquest projecte i sabem que està a punt de ser licitat, actualment va més poc a poc del que es pensaven per qüestions econòmiques, com en totes les conselleries, però crec que prest veurem reflectit, amb les obres ja començades, aquest projecte.

Simplement per acabar voldria llegir unes paraules que varen sortir a la revista *Participació educativa* núm. 7 del Consell Escolar de l'Estat dedicat precisament als instituts històrics, firmades pel professor Antonio Viñao i que diu "*Con la generalización de la escolarización la memoria escolar ha devenido memoria social compartida. A su vez, la conciencia entre parte del profesorado de pertenecer a una profesión cuya memoria histórica ha sido manipulada, cuando no incautada y silenciada, y la necesidad de reconstruir el proceso de profesionalización docente para entender mejor su tarea convierte la mirada del pasado en un ejercicio que, arrojando luz sobre el presente, fuerza a repensar el futuro*".

Moltes gràcies.

LA SRA. PRESIDENTA:

Gràcies, Sra. Diputada.

Una vegada acabades les intervencions, puc entendre que la Proposició no de llei RGE núm. 714/10 queda aprovada per assentiment?

Hi ha assentiment. Per tant, queda aprovada la proposició no de llei.

I no havent-hi més assumptes a tractar, s'aixeca la sessió.

DIARI DE SESSIONS
DEL
PARLAMENT
DE LES
ILLES BALEARS